

**Ryszard Czeraszewicz, Marek Kalisiński,
Sławomir Niedźwiedzki, Artur Staszewski**

SPRAWOZDANIE Z LICZEŃ PTAKÓW WODNYCH
NA POMORZU ZACHODNIM W SEZONIE 1991/1992
CENSUS OF WATERFOWL IN WESTERN POMERANIA
IN SEASON 1991/1992

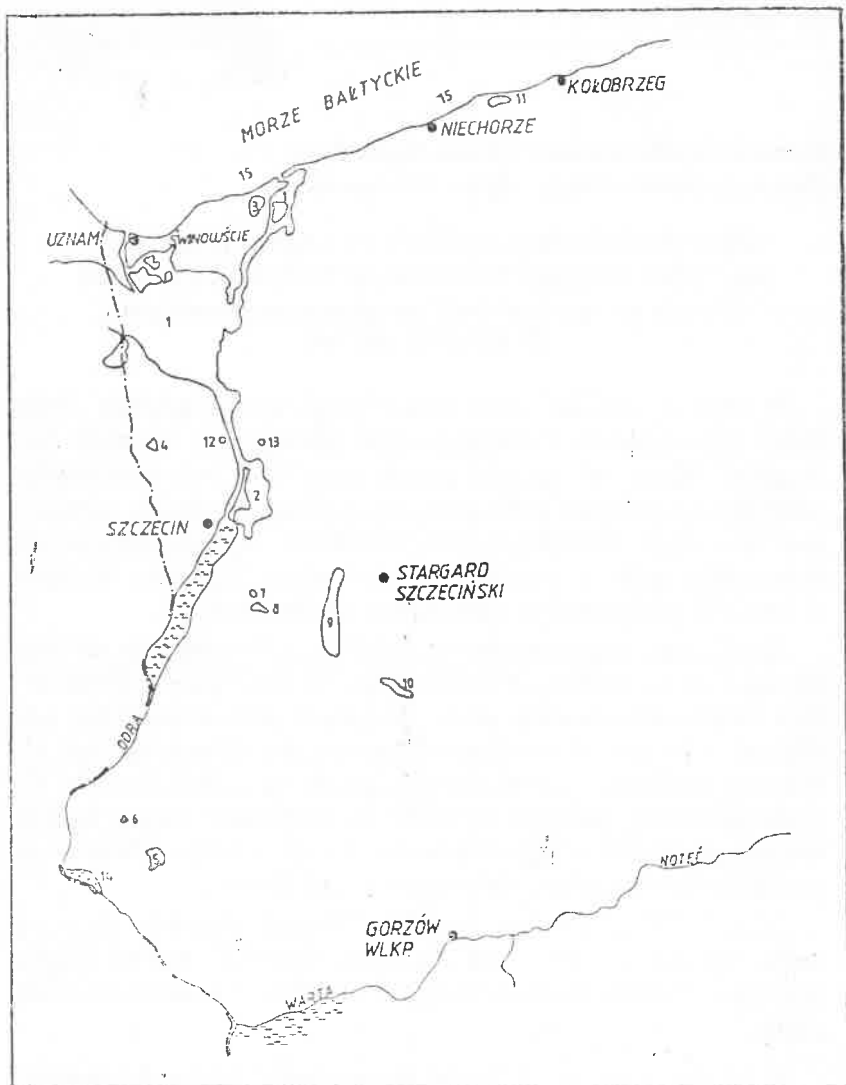
W sezonie 1991/92 Szczecińska Stacja Ornitologiczna „Świdwie” zorganizowała liczenia ptaków wodnych na Pomorzu Zachodnim. Miały one na celu przede wszystkim poznanie liczebności poszczególnych gatunków, zmian fenologicznych, określenie znaczenia poszczególnych obiektów wykorzystywanych przez ptaki podczas przelotów i zimowania. Założono, że będą to badania wieloletnie o charakterze monitoringu.

Kontrolami objęto wybrzeże Bałtyku od Świnoujścia do Niechorza i od Mrzeżyna do Kołobrzegu (75 km), Zalew Szczeciński i Kamiński, dziesięć jezior, fragment rozlewiska Odry, odstojniki zakładów chemicznych i wyrobisko potorfowe (rys. 1). Ponadto wykonano nieregularne liczenia na kilkudziesięciu innych obiektach, których wyników ze względów metodycznych nie uwzględniano w sprawozdaniu. Z tego samego powodu nie przedstawiono wyników dotyczących gęsi *Anser*.

Zima 1991/92 była dość łagodna. Zlodzenie pojawiło się przez krótki okres w grudniu i na przełomie stycznia i lutego. Objęło ono część Zalewu Szczecińskiego i niektóre z kontrolowanych jezior.

Ujście Odry — Zalew Szczeciński, Zalew Kamiński, Świna, Dziwna, jezioro Dąbie i Koprowo (tab. 1).

Przeprowadzono osiem liczeń od września do maja. Stada ptaków koncentrowały się często w dużym oddaleniu od brzegu

Ryc. 1. Obiekty objęte regularnymi liczeniami.

1 — Ujście Odry (41.700 ha), 2 — jez. Dąbie (5620 ha), 3 — jez. Koprowo (443 ha), 4 — jez. Świdwie (45 ha), 5 — jez. Morzycko (317ha), 6 — jez. Orzechowskie (27 ha), 7 — jez. Binowskie (59 ha), 8 — jez. Glinna (66 ha), 9 — jez. Miedwie (3491 ha), 10 — jez. Płoń (738 ha), 11 — jez. Resko Przy-

morskie (559 ha), 12 — odstożniki Z. Ch. Police, 13 — wyrobisko potorfowe, 14 — rozlewisko Odry koło Starego Kostrzynka, 15 — wybrzeże Bałtyku.

Fig. 1. Plots regularly controlled.

1 — mounths of Odra, 2 — lake Dąbie, 3 — lake Koprowo, 4 — lake Swidwie, 5 — lake Morzycko, 6 — lake Orzechowskie, 7 — lake Binowskie, 8 — lake Glinna, 9 — lake Miedwie, 10 — lake Płoń, 11 — lake Resko Przymorskie, 12 — sewage farms, 13 — peat pond, 14 — floded meadows, 15 — sea coast.

(nawet 6—7 km), tak więc jedyną skuteczną metodą było przeprowadzenie liczeń z samolotu. Jedno liczenie całego kompleksu trwało około 3,5 godziny. Niektóre terminy należało przesunąć z powodu trudności technicznych, oraz złych warunków pogodowych. Na szczególne podkreślenie zasługują znaczne koncentracje grążyc: głowienki *Aythya ferina* i czernicy *Aythya fuligula* na jez. Dąbie, oraz ogorzałki *Aythya marila* na Zalewie Szczecińskim. Od listopada do marca Zalew był miejscem przebywania dużych stad nurogęsia *Mergus merganser* i bielaczka *Mergus albellus*. Największą łączną liczebność ptaków wodnych odnotowano w styczniu. Liczenie poszczególnych gatunków mew było w praktyce niemożliwe i stąd duża ich liczebność ujęta w tabeli jako mewy nieoznaczone *Larus spp.*

Tab. 1. Liczebność ptaków wodnych w Ujściu Odry (Zalew Szczeciński, Zalew Kamieński, Jez. Koprowo, Jez. Dąbie) podczas liczeń z samolotu w sezonie 1991/92

Tab. 1. Number of waterfowls in Odra mouth during aerial counts in season 1991/92

Species Gatunek	27 IX.	23 X.	20 XI.	16 XII.	21 I.	4 III.	5 IV.	5 V.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Podiceps cristatus</i>	2430	1248	88	17	2	74	256	936
<i>Phalacrocorax carbo</i>	793	967	83	90	50	19	76	100
<i>Ardea cinerea</i>	112	183	241	66	290	394	278	251
<i>Cygnus olor</i>	175	129	63	94	74	218	524	574
<i>Cygnus cygnus</i>	—	—	59	416	353	41	—	—
<i>Cygnus columbianus</i>	—	—	8	—	—	—	—	—
<i>Cygnus spp.</i>	—	—	—	10	34	89	—	—
<i>Branta leucopsis</i>	—	6	—	—	—	—	—	—
<i>Branta bernicla</i>	—	1	—	—	—	—	—	—

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Tadorna tadorna</i>	—	—	1	—	—	—	41	52	88
<i>Anas platyrhynchos</i>	1376	3554	3220	2583	6202	6062	786	705	
<i>Anas strepera</i>	192	64	—	—	—	—	7	185	185
<i>Anas penelope</i>	101	15	—	—	—	—	412	12	
<i>Anas crecca</i>	56	26	12	—	—	—	2	306	159
<i>Anas querquedula</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	10
<i>Anas acuta</i>	1	—	—	—	—	—	—	28	18
<i>Anas clypeata</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	180
<i>Anas spp.</i>	80	—	—	—	—	—	10	233	—
<i>Aythya ferina</i>	4239	10258	11639	24192	9408	15580	1240	1093	
<i>Aythya fuligula</i>	40797	26825	28200	17679	69931	47443	23223	2704	
<i>Aythya nyroca</i>	2	—	1	—	—	—	—	—	—
<i>Aythya marila</i>	30	6353	33550	49482	36900	43820	93830	680	
<i>Bucephala clangula</i>	30	534	1418	3555	1957	7528	439	4	
<i>Aythya spp.</i>	3180	250	2250	7022	3660	8615	1145	240	
<i>Anas spp./Aythya spp.</i>	—	1151	870	3272	8480	3434	315	511	
<i>Mergus merganser</i>	—	667	21273	14688	11798	15656	1100	4	
<i>Mergus serrator</i>	—	—	—	4	—	106	36	—	
<i>Mergus albellus</i>	—	—	218	19710	14507	11869	331	—	
<i>Mergus spp.</i>	—	250	—	1000	—	220	34	—	
<i>Fulica atra</i>	15601	5601	12982	8188	15153	10420	1708	145	
<i>Larus marinus</i> /									
<i>L. fuscus</i>	138	27	35	64	9	8	6	—	
<i>Larus argentatus</i>	66	127	700	3922	3591	1874	2346	2128	
<i>Larus canus</i>	4	612	85	113	74	80	92	20	
<i>Larus ridibundus</i>	—	156	246	4	20	1	3880	10661	
<i>Larus spp.</i>	8195	17233	2878	5044	3341	4256	5959	600	
Razem									
Total	77598	76237	120120	161215	185834	177867	138820	22018	
<i>Haliaeetus albicilla</i>	4	4	4	20	31	6	8	17	

Wybrzeże Bałtyku (tab. 2).

Przeprowadzono siedem liczeń od października do kwietnia. Kontrole prowadzono w ciągu jednego dnia na czternastu odcinkach w połowie każdego miesiąca. Do najistotniejszych faktów należy stwierdzenie dużej liczebności nurów *Gavia*.

Tab. 2. Liczebność ptaków wodnych na badanym odcinku wybrzeża Bałtyku

Tab. 2. Number of waterfowl on the sea coast

Gatunek Species	13 X.	16 XI.	15 XII.	19 I.	16 II.	15 III.	12 IV.
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Gavia arctica</i>	7	49	14	59	4	—	43
<i>Gavia stellata</i>	—	2	—	25	—	—	—
<i>Gavia spp.</i>	—	15	7	96	9	—	2
<i>Podiceps cristatus</i>	176	67	30	12	39	12	61
<i>Podiceps griseigena</i>	3	3	1	—	—	—	23
<i>Podiceps auritus</i>	1	5	—	—	—	—	1
<i>Tachybaptus rufficollis</i>	—	4	—	—	—	—	—
<i>Phalacrocorax carbo</i>	26	262	1	1	—	7	24
<i>Ardea cinerea</i>	—	—	—	—	—	—	2
<i>Cygnus olor</i>	218	40	68	30	106	24	124
<i>Cygnus cygnus</i>	3	3	1	—	—	—	—
<i>Cygnus spp.</i>	—	—	—	—	—	—	1
<i>Branta bernicla</i>	—	181	—	—	—	—	—
<i>Tadorna tadorna</i>	—	—	—	—	—	7	—
<i>Anas platyrhynchos</i>	378	385	883	27	190	138	36
<i>Anas strepera</i>	—	—	—	—	—	—	3
<i>Anas penelope</i>	3	—	—	—	—	—	13
<i>Anas crecca</i>	62	—	—	—	—	—	9
<i>Anas querquedula</i>	2	—	—	—	—	—	—
<i>Anas clypeata</i>	—	—	—	—	—	—	9
<i>Anas spp.</i>	2	164	—	—	—	—	3
<i>Aythya ferina</i>	2	—	2	—	13	—	15
<i>Aythya fuligula</i>	264	115	227	5	45	—	36
<i>Aythya marila</i>	226	116	180	—	63	—	1355
<i>Bucephala clangula</i>	79	86	270	112	51	26	36
<i>Aythya spp.</i>	26	42	—	8	—	—	325
<i>Clangula hyemalis</i>	10	1789	1022	1087	592	3611	4154
<i>Melanitta fusca</i>	28	26	34	48	135	636	60
<i>Melanitta nigra</i>	92	1496	70	455	582	2231	1528
<i>Melanitta spp.</i>	—	—	—	—	—	113	—
<i>Somateria mollissima</i>	18	18	6	3	4	1	21
<i>Anas spp./Aythya spp.</i>	30	22	21	14	67	72	14
<i>Mergus merganser</i>	2	185	38	8	126	20	5
<i>Mergus serrator</i>	1079	692	110	25	177	242	375
<i>Mergus albellus</i>	—	—	1	—	—	—	—
<i>Mergus spp.</i>	—	—	64	—	34	5	—

	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Fulica atra</i>		62	142	326	29	28	30	2
<i>Larus marinus/L. fuscus</i>		688	328	160	145	122	200	86
<i>Larus argentatus</i>		1773	1871	1467	4426	1392	4561	1924
<i>Larus canus</i>		568	828	560	499	727	1228	121
<i>Larus ridibundus</i>		1590	1940	702	725	763	2440	2289
<i>Larus spp.</i>		474	49	1074	104	33	106	53
<i>Larus minutus</i>		5	—	—	—	—	—	—
<i>Sterna hirundo</i>		2	—	—	—	—	—	—
Razem		7899	10925	7339	7943	5309	15705	12754
Total								
<i>Haliaeetus albicilla</i>		—	—	—	1	—	2	—

Pozostałe obiekty (tab. 3).

Przeprowadzono siedem liczeń od października do kwietnia. W założeniach przyjęto, że liczenia będą wykonywane w połowie każdego miesiąca z dopuszczalnym odchyleniem 2—3 dni od daty zasadniczej. Zbyt duża rozpiętość czasowa niektórych terminów wynikała głównie ze złych warunków pogodowych. Do najciekawszych można zaliczyć obserwację 2000 płaskonosów *Anas clypeata* w listopadzie na jez. Płoń, 1689 perkozów dwuczubych *Podiceps cristatus* w styczniu na jez. Miedwie, oraz 372 łabędzie krzykliwe *Cygnus cygnus* w styczniu na rozlewisku Odry koło Kostrzyna.

Tab. 3. Liczebność ptaków wodnych na kontrolowanych obiektach śródlądowych podczas kontroli w sezonie 1991/92

Tab. 2. Number of waterfowl on midland plots during counts in season 1991/92

Gatunek Species	5—15 X.	12—17 XI.	11—14 XII.	16—22 I.	13—18 II.	12—17 III.	10—22 IV.
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Gavia actica</i>	—	—	—	1	—	1	—
<i>Podiceps cristatus</i>	1613	736	956	1714	810	615	596
<i>Podiceps griseigena</i>	—	3	—	—	—	21	11
<i>Podiceps auritus</i>	—	—	34	—	—	—	—
<i>Podiceps nigricollis</i>	12	1	—	—	—	—	1
<i>Tachybaptus rufficollis</i>	24	—	—	—	1	—	5
<i>Phalacrocorax carbo</i>	105	35	—	—	—	12	6

	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Ardea cinerea</i>		85	102	52	74	92	193	17
<i>Egretta alba</i>		1	—	—	—	—	—	—
<i>Botaurus stellaris</i>		—	1	—	—	—	2	6
<i>Cygnus olor</i>		356	432	465	203	176	139	181
<i>Cygnus cygnus</i>		—	85	110	436	493	54	—
<i>Cygnus columbianus</i>		—	43	—	9	—	4	—
<i>Cygnus spp.</i>		—	—	—	25	—	2	—
<i>Branta leucopsis</i>		—	—	—	—	2	—	—
<i>Branta canadensis</i>		—	—	—	—	1	—	—
<i>Tadorna tadorna</i>		1	2	1	—	3	19	18
<i>Anas platyrhynchos</i>		2989	8726	6899	4588	9406	2008	491
<i>Anas strepera</i>		655	299	5	—	—	92	119
<i>Anas penelope</i>		666	629	—	—	1	868	187
<i>Anas crecca</i>		1648	615	—	3	29	185	340
<i>Anas querquedula</i>		—	—	—	—	1	—	156
<i>Anas acuta</i>		47	2	—	—	9	367	19
<i>Anas clypeata</i>		210	2027	—	—	7	21	448
<i>Netta rufina</i>		10	—	—	—	—	—	—
<i>Aythya ferina</i>		1555	213	677	518	878	732	284
<i>Aythya fuligula</i>		242	1027	723	798	929	1582	730
<i>Aythya nyroca</i>		2	—	—	—	—	—	—
<i>Aythya marila</i>		—	—	1	6	—	91	—
<i>Bucephala clangula</i>		6	271	98	103	279	127	39
<i>Clangula hyemalis</i>		—	2	—	—	1	—	—
<i>Melanitta fusca</i>		—	2	—	5	5	—	3
<i>Anas spp./Aythya spp.</i>		18	44	—	645	200	92	70
<i>Mergus merganser</i>		25	76	17	380	103	23	2
<i>Mergus serrator</i>		—	—	—	—	60	—	4
<i>Mergus albellus</i>		—	1	4	59	60	5	—
<i>Gallinula chloropus</i>		1	—	—	—	—	—	—
<i>Fulica atra</i>		5101	2925	1014	433	537	1858	739
<i>Larus marinus/L. fuscus</i>		1	15	1	25	3	1	—
<i>Larus argentatus</i>		23	88	82	169	197	147	142
<i>Larus canus</i>		33	222	142	208	188	153	12
<i>Larus ridibundus</i>		2980	316	523	204	450	1119	8326
<i>Larus spp.</i>		868	217	6	372	2	14	—
<i>Sterna caspia</i>		—	—	—	—	—	—	1
<i>Alcedo atthis</i>		10	2	2	4	3	3	3
Total								
Razem		19287	19158	11812	10982	14926	10550	12956
<i>Haliaeetus albicilla</i>		7	4	24	10	6	12	12

Uzyskane wyniki, jak również rezultaty liczeń z ubiegłych sezonów wskazują, że Pomorze Zachodnie jest znaczącym zimowiskiem w skali Europy. Stwierdzono tutaj powyżej 1% europejskiej zimującej populacji łabędzia krzykliwego *Cygnus cygnus*, czernicy *Aythya fuligula*, bielaczka *Mergus albellus* i nurogęsia *Mergus merganser*. W przypadku bielaczka jego liczebność stwierdzona w styczniu na Zalewie Szczecińskim dorównuje populacji zimującej w całej Zachodniej Europie, którą szacuje się na 15.000 ptaków (Monval, Pirot 1989).

W liczeniach ptaków wodnych na Pomorzu Zachodnim w sezonie 1991/92 wzięły udział następujące osoby: Dariusz Błędowski, Jan Bojko, Ryszard Czeraszkiwicz, Krzysztof Górnik, Tomasz Grześkowiak, Waldemar Jachnicki, Jacek Kaliciuk, Marek Kalisiński, Grzegorz Kilian, Robert Kostrzewski, Robert Kościów, Aneta Kozłowska, Dorota Kozłowska, Sławomir Niedźwiecki, Marek Obierak, Arkadiusz Oleksiak, Kazimierz Olszanowski, Konrad Olszanowski, Krzysztof Pastorowski, Artur Staszewski, Adrian Surmacki, Maciej Tracz, Magda Tracz, Zbigniew Tracz, Wojciech Tuchowski, Anna Włodarczak, Witold Wroński, Dariusz Wysocki.

Składamy podziękowania Wydziałowi Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie za sfinansowanie pierwszych czterech lotów samolotowych.

L I T E R A T U R A

MONVAL J-Y, PIROT J-Y., 1989. Results of the IWRB International Waterfowl Census 1967—1986. IWRB Special Publication No 8, 1—145.

S u m m a r y

In Western Pomerania in season 1991/92 (September — May) waterfowl were counted, along 75 km of coast line and on several midland plots (Fig. 1).

The results are given in Tables 1—3. Western Pomerania is one of the most important areas for wintering waterfowls in Europa, e.g. more than 1% of european wintering population of Whooper Swan, Tufted Duck, Smew and Goosander winter there.

Adres autorów:

SZCZECIŃSKA STACJA ORNITOLOGICZNA
72-003 Dobra Szczecińska